

Evidencijski broj / Article ID: 20546663
Vrsta novine / Frequency: Dnevna
Zemlja porijekla / Country of origin: Hrvatska
Rubrika / Section:

Desetljeće oporavišta

Lošinjska oaza za ozlijeđene glavate želve

Str. » 18. i 19.

Oporavilište za morske kornjače u Malom Lošinj, koje djeluje u sklopu Instituta Plavi sv

Spasonosna oaza za ozlijeđene želve

Bojan PURIĆ

Osim o dupinima, danas možda i najpopularnijim stanovnicima Jadranskog mora - ne tako davno nije bilo ni približno tako, a dupine su ribari smatrali svojim ponajvećim neprijateljima - lošinjski Institut za istraživanje mora Plavi svijet velik dio svojega djelokruga ima u istraživanjima o morskim kornjačama koje obitavaju u Jadranskom moru.

Oporavilište za morske kornjače u Malom Lošinj otvoreno je prije deset godina, u ljeto 2013. godine, kada smo izvijestili da je na svečano otvaranje došao tadašnji predsjednik RH Ivo Josipović, a bio je to zajednički projekt Plavog svijeta, hotelske kuće Jadranka, između čijih je hotela Aurora i Vespera ponad Velog žala oporavilište smješteno, te Grada Malog Lošinja i Turističke zajednice Lošinja. Oporavilište, drugo na hrvatskom Jadranu nakon pulskoga, utemeljeno je kao dio Mreže za očuvanje kitova i morskih kornjača u Jadranu (NETCET), uz sufinanciranje Europske unije. Istaknuto je tada da je sjeverni dio Jadrana ključno stanište za odrastanje, pa i prezimljavanje glavatih želvi, ovdje najzastupljenije od tri vrste morskih kornjača u Sredozemnom moru (tu su još zelena želva i sedmopruga usminjača).

Od otvaranja, oporavilište je zaprimilo 47 morskih kornjača, isključivo glavatih želvi, a najčešći razlog dolaska bilo je gutanje udica. Kao veliki problem javlja se zapetljavanje u ribarske mreže te u otpad, što uzrokuje uglavnom otvorene rane. Dolazile su još kornjače i zbog sudara s brodovima, pa su zabilježeni slučajevi fraktura lubanje i oklopa, a uglavnom uslijed kontakta s ribolovnim alatima, bilo je infekcija. U nekoliko slučajeva utvrđena je pothlađenost kornjača.

Srdelice ili lignje

Za morske su kornjače u Plavom svijetu zadužene voditeljica oporavilišta Mateja Zekan Lupić i veterinarica Tina Belaj. Prva je, završivši biologiju mora na tršćanskom sveučilištu, u institutu jedanaest godina, a ispočetka se bavila proučavanjem dupina, da bi se 2017. posvetila veterini i vratila se na Lošinj niti ne sluteći da će se baviti kornjačama, no uključila se u praćenje morskih sisavaca pa se kroz dodatne edukacije i suradnju s kolegama iz drugih sredina usredotočila na morske kornjače. Razgovaramo na terasi oporavilišta, gdje obje dolaze svakodnevno, kada su u oporavilištu kornjače, a ovih dana su ondje dvije. Veća, nazvana Jerry, tu je od 23. ožujka.

- Njeza su opazili naši

Od otvaranja, oporavilište je zaprimilo 47 morskih kornjača, isključivo glavatih želvi, a najčešći razlog dolaska bilo je gutanje udica. Kao veliki problem javlja se zapetljavanje u ribarske mreže te u otpad, što uzrokuje uglavnom otvorene rane. Dolazile su još kornjače i zbog sudara s brodovima, pa su zabilježeni slučajevi fraktura lubanje i oklopa uglavnom uslijed kontakta s ribolovnim alatima, a bilo je i infekcija. U nekoliko slučajeva utvrđena je pothlađenost kornjača

Tina Belaj i Mateja Zekan Lupić s kornjačom Jerry

“Kornjače na rehabilitaciji se hrane uglavnom srdelicama ili lignjama, ali zbog nutritivnih vrijednosti uglavnom srdelama. Od ovdašnjih ribara nabavljali smo i trljice. Nema potrebe za ježincima i školjkašima jer su kornjače slabe i teško bi ih lomile. Pokušale smo, ali to baš nije uspijevalo

Tina Belaj

“Pokazalo se da mlade kornjače, u prvih otprilike godinu i pol, ne preživljavaju na temperaturi nižoj od petnaest stupnjeva. Starije kornjače, kada temperatura padne ispod te granice, idu u hibernaciju. Kornjače se uvijek legu ljeti, odnosno u razdoblju između petog i desetog mjeseca

Mateja Zekan Lupić

istraživači prilikom svojih redovnih aktivnosti na moru, plutaio je i bio prekriven račićima vitičarima. To je bio znak oslabljenosti, bilo zbog bolesti, bilo zbog ozljede. Prilikom pregleda uočili smo da ima više kožnih lezija na peraji, zatim na lijevoj strani glave, a oči su mu bile jako natečene i zatvorene. Počele smo s njegom, a na početku nismo davali šire terapije od antibiotika,

već smo pričekale da se prilagodi i da račići otpadnu, s tim da prvih mjesec dana uopće nije jeo. Kada smo izvadile krv i napravile mikroskopsku analizu, posumnjale smo u infekciju i počele s terapijom. Počeo je jesti i sada mu je stanje puno bolje. Najprije smo ga hranile pomoću pincete, a sada mu već bacamo hranu na dno bazena i sam je hvata s dna. Uzele smo dodatne uzorke za

daljnje analize, a vjerujemo da bi se ovoga ljeta mogao vratiti u more, kada mu rane zacijele, govori nam Tina Belaj.

Mateja Zekan Lupić priča o manjoj od dvije stanovnice oporavilišta - ta je zaprimljena 6. svibnja, kada je uočena ispred doka brodogradilišta u Malom Lošinj, gdje nije uspijevala zaroniti.

- Po zaprimanju, uočile smo da nema vanjskih ozljeda, ali da je vidno pothranjena i to je razlog zbog kojeg smo je zadržali. Ima oko godinu i pol, a tu će biti neko vrijeme dok ne dobije na težini pa ćemo je vratiti, ističe Mateja Zekan Lupić.

Pitamo, čime se hrane kornjače na rehabilitaciji?

- Uglavnom su to srdelice ili lignje, ali zbog nutritivnih vrijednosti uglavnom srdelice, odgovara veterinarica, ne davši se smesti našom primjedbom da i zbog cijene lignje nisu česte na jelovniku. »Od ovdašnjih ribara nabavljali smo i trljice. Nema potrebe za ježincima i školjkašima jer su kornjače slabe i teško bi ih lomile. Pokušale smo, ali to baš nije uspijevalo.

Grijani bazeni

Oporavilište je u prvom godinama postojanja bilo nešto otvorenije javnosti, dok su sada dolasci posjetitelja manje brojni. Kada tek stignu nove unesrećene životinje, obično su vrata zatvorena za posjetitelje, no u mirnijim danima, naročito u toplijem dijelu godine, naide poneki znatiželjnik pa pogleda što to ovdje rade stručnjakinje Plavog svijeta. Najprije treba upozoriti neupućene da kornjače ne smiju dodirivati, a potom odgovoriti na pitanja o tome gdje se legu, koliko ih ima, koje su im najveće prijetnje u moru. Provodeći radne dane između oporavilišta u Malom Lošinj i drugih prostora instituta u Velom Lošinj, u ovom objektu hrane kornjače, čiste njihove bazene, a kada je potrebno, obrađuju rane.

- Bazeni moraju biti čisti i grijani, a idealna temperatura vode za oporavak je od 22 stupnja Celzija naviše, čak i kada kornjaču primamo zimi, jer treba joj podignuti metabolizam. Pokazalo se da mlade kornjače, u prvih otprilike godinu i pol, ne preživljavaju na temperaturi nižoj od petnaest stupnjeva. Starije kornjače, kada temperatura padne ispod te granice, idu u hibernaciju. Kornjače se uvijek legu ljeti, odnosno u razdoblju između petog i desetog mjeseca, objašnjava Mateja Zekan Lupić.

Nastavlja s brojčanim podacima.

- Procjenjuje se da je u Jadranu oko 27 tisuća jedinki glavatih želvi, vrste koja prevladava. U sjevernom dijelu Jadrana ih je preko 60 posto, zato što sjeverni Jadran ima bogate primarne zajednice na morskom dnu, kojima

Uginule jedinke

Kada je riječ o uginulim morskim kornjačama, veterinarica Tina Belaj ističe da se o svakoj pronađenoj uginuloj životinji koja ima status zaštićene vrste treba javiti Ministarstvu gospodarstva. Ozlijeđene i bolesne kornjače zbrinjavaju ili lošinjsko oporavilište, ili ono u pulskom akvariju. S Veterinarskim institutom Plavi svijet ima sporazum da kada se prikupi veći broj svježijih lešina, one budu prevezene u Rijeku, gdje se obavljaju sekcije, uzimaju uzorci, obavljaju analize i prikupljaju podaci o uzrocima smrti. Konkretno, u jednom od novijih slučajeva, jednoj kornjači crijeva su bila začepjena plastičnim omotom s boca mineralne vode.

Vijet iz susjednog Velog Lošinja, ove godine obilježava već deset godina djelovanja

SPASITELJICE KORNJAČA

Mateja Zekan
Lupić i Tina
Belaj

INSTITUT PLAVI SVIJET

se glavate želve prvenstveno hrane - školjkaše, rakove, trpove te meduze, koje kornjačama ne mogu naštetiti jer kornjače u jednaku imaju posebne papile. More ovdje nije preduboko pa je to dobro za njihovo prezimljavanje. Uglavnom su svejadi, pa nažalost pojedju i plastiku, i sve na što naiđu. Prirodni neprijatelji su im morski psi, no kada morske kornjače dostignu određenu veličinu, tada i za morske pse postanu pretežak zalogaj. U Jadranskom moru, gnijezda su na zapadnoj, talijanskoj strani, dok na hrvatskoj strani još nisu zabilježena. Za to su potrebne pješčane plaže te da pijesak bude odgovarajuće temperature. Istraživanja su potvrdila da većina kornjača u Jadran dolazi iz gnijezdišta u akvatorijima Grčke, pa onda Turske, Cipra i Libije. Mlade kornjačice, kada se izlegu, budu nošene morskim strujama. Tako male teško im se odupiru, pa ih dobar dio donese struja koja ide uz istočnu jadransku obalu prema sjeveru. Kada jednom dođu do sjevera Jadrana, susreću se s jednim od važnijih područja za ishranu. One koje prežive dvadeset do trideset godina i dosegnu spolnu zrelost, vraćaju se u gnijezdišta, ali tada putuju same. Nije to sve do kraja istraženo, ali u mozgu imaju tvar magnetit, pomoću koje najvjerojatnije mogu osjetiti Zemljino geomagnetsko polje. Čini se da

im se ureže u sjećanje mjesto na kojemu su se izlegle. Mogu tako doći do blizine 'svoje' plaže, a kada se približe, koriste osjetilo njuha da bi našle pravu plažu. Treba reći da je prije dvije godine zabilježeno gnijezdište glavate želve kod Venecije, do tada najsjevernije pronađeno. U svakom slučaju, odlučuju se gnijezditi na područjima blizu dobrih mjesta za ishranu, priča Mateja Zekan Lupić.

Na naše pitanje je li pješčani otok Susak moguće mjesto gnijezdenja, stručnjakinje odgovaraju da postoji takva mogućnost i da se radi na određivanju pješčanih plaža koje bi u tom pogledu mogle biti zanimljive, nakon čega bi uslijedio odlazak na teren.

Institut za more

Kada je riječ o zelenim želvama, gnijezdišta su pronađena na obali Albanije. Ta je vrsta nešto veća od glavate želve, a kada dosegne odraslu dob, preorijentira se isključivo na biljnu prehranu i hrani se algama i morskim travama.

- Zbog takvog načina prehrane, nema toliko oštre čeljusti kao glavata želva i ima zaobljeniji oblik glave. I njeno masno tkivo je zelenkasto, pa otud i naziv vrste, dodaje Tina Belaj.

Glavate želve mogu narasti do 120 centimetara duljine oklopa, a težiti i do 150 kg. Životni

Povratak kornjača u more atrakcija je za turiste i školarece

vijek iznosi osamdesetak godina, utvrđuje se upravo kriterijem duljine oklopa, no vrlo mali broj izlegnutih jedinki doživi odraslu dob i smatra se da od stotinu jaja samo jedno rezultira kornjačom odrasle dobi, dok ih velika većina putem podlegne prijetnjama, bilo onima u prirodi, bilo u kontaktu s plovilima ili otpadom kojeg je napravio čovjek.

Na naše pitanje o planovima za bližu budućnost, Mateja Zekan Lupić kaže da mnogo toga ovisi o financiranju, pa je tako pri kraju projekta unapređenja i povećanja kapaciteta oporavišta kroz koji su nabavljena dva dodatna bazena, a namjera je daljnje unapređenje nabavkom nove dijagnostičke opreme. Poznato je da Plavi svijet namjerava, u suradnji s drugim partnerima, urediti svoj novi centar na Velopinu u Malom Lošnju, kao Institut za more, a tada bi i oporavište prešlo na tu adresu, gdje bi moglo zbrinuti i više kornjača od sadašnjeg kapaciteta za pet jedinki - doduše, u jednom navratu bilo ih je i sedam u »privremenom« smještaju za koji su korištene velike kante. Zasad, ispred obale Velopina, u moru je smješten »bazen« čiji je vrh vidljiv s obale, a služi za prijelazno razdoblje prilagodbe kornjača - ondje oporavljenice provode vrijeme živeći u moru, a istodobno bez opasnosti.